

Մովսէս Խորենացի Պատմահայր

Մեզմէ մօտ 1580 տարի առաջ, Մովսէս Խորենացի գրած է Հայոց Պատմութիւնը: Այնքան լաւ է իր գիրքը, որ մինչեւ այսօր զինք կը կոչենք Պատմահայր. այսինքն Հայոց Պատմութեան գիրք գրողներուն մէջ առաջինը, ամենէն լաւը:

Իր այս գիրքին մէջ, տեղ մը, Մովսէս Խորենացի կ'ըսէ.

«Թէեւ մենք փոքր ածու ենք եւ մեր թիւը քիչ է, բայց մեր երկրին մէջ ալ շատ քաջութիւններ գործուած են: Կ'արժէ պատմել եւ յիշել զանոնք»:

«Փոքր ածու» կը նշանակէ փոքր պարտէզ:

Մովսէս Խորենացի ըսել կ'ուզէ, որ թէեւ Հայաստանը փոքր երկիր մըն է եւ հայերուն թիւն ալ քիչ է, բայց հայերն ալ շատ քաջեր ունեցած են. Հայաստանի մէջ ալ մեծ գործեր կատարուած են: Մենք պէտք է սորվինք Հայոց Պատմութիւնը եւ պէտք է հպարտ ըլլանք, որ այսպիսի ազգի մը զաւակներն ենք:

ՈՂԲ

«Կ'ողբամ քեզ, Հայոց աշխարհ, կ'ողբամ քեզ, բոլոր հիւսիսային ազգերու մէջ վեհագոյնդ, որովհետեւ վերացան թագաւորդ ու քահանայդ, խորհրդականդ եւ ուսուցանողդ. վրդովուեցաւ խաղաղութիւնը, արմատացաւ անկարգութիւնը, խախտեցաւ ուղղափառութիւնը, հիմնաւորուեցաւ տգիտութեամբ չարափառութիւնը:

Կը խղճամ քեզի, Հայաստանեայց եկեղեցիիդ, բեմիդ բարեգարդութենէն անշքացած, քաջ հովիւէն եւ հովուակիցէն զրկուած: Այլեւս չեմ տեսներ քու բանաւոր հօտը դալար վայրի մէջ եւ հանգիստ ջուրերու մօտ արածելու պահուն, եւ ոչ ալ փարախի մէջ հաւաքուած՝ գայլերէ զգուշանալու համար, այլ՝ ցիրուցան եղած անապատներու եւ գահավէժ վայրերու մէջ...

Ուսուցիչները՝ տխմար ու ինքնահաւան, իրենք իրենցմէ պատիւ գտած եւ ոչ թէ Աստուծմէ կոչուած, դրամով ընտրուած եւ ոչ թէ սուրբ հոգիով. ոսկեսէր, նախանձոտ, թողած հեգութիւնը, որուն մէջ Աստուած կը բնակի եւ գայլ դարձած՝ կը գիշատեն իրենց հօտերը:

Կրօնաւորները՝ կեղծաւոր, ցուցամոլ, սնափառ, պատուասէր, քան աստուածասէր:

Հոգեւորականները՝ հպարտ, դատեր սիրող, դատարկախօս, ծոյլ, գիտութիւններն ու վարդապետական գրուածքները ատող, առեւտուր եւ կատակերգութիւններ սիրող:

Աշակերտները՝ սորվելու մէջ ծոյլ, սորվեցնելու մէջ փութաջան, որոնք դեռ չսորված՝ աստուածաբաններ են:

Ժողովրդականները՝ ամբարտաւան, ստահակ, մեծխօսիկ, աշխատանքէ խուսափող, հարբեցող, վնասագործ, ժառանգութենէ փախչող:

Զինուորականները՝ անարի, պարծենկոտ, զէնք ատող, ծոյլ, ցանկասէր, թուամորթ, կողոպտիչ, գինեմոլ, յելուզակ, աւազակներու բնութենակից:

Իշխանները՝ ապստամբ, գողերուն գողակից, կաշառակեր, կծծի, ժլատ, ագահ, յափշտակող, աշխարհ ւերող, աղտեղասէր, ծառաներուն համամիտ:

Դատաւորները՝ տմարդի, սուտ, խաբող, կաշառակեր, իրաւունքը չպահպանող, անհաստատ, հակառակող:

Եւ առհասարակ սէրն ու ամօթը բոլորէն վերացած....

Որովհետեւ (մեզ) տիրեցին խստասիրտ ու չար թագաւորներ, որոնք ծանր, դժուարակիր բեռներ կը բարձեն, անտանելի հրամաններ կու տան: Կառավարիչները կարգ չեն պահպաներ, անողորմ են, սիրելիները դաւաճանուած են, թշնամիները՝ զօրացած. հաւատքը կը ծախուի այս աշխարհի ունայն կեանքի համար: Ասպատակութիւններ կու գան անհատնում, շատ վայրերու վրայ, տուններ կը գերուին, ստացուածքներ կը յափշտակուին, նշանաւոր մարդիկ կը կապուին, յայտնի անձեր կը բանտարկուին, դէպի օտարութիւն կ'աքսորուին ազնուականները, անթիւ նեղութիւններ կը կրեն ռամիկները, կը գրաւուին քաղաքներ, կը քանդուին ամրոցներ, կ'աւերուին աւաններ, կը հրդեհուին շինութիւններ, անվերջ սովեր եւ հիւանդութիւններ եւ բազմատեսակ համաճարակներ: Աստուածապաշտութիւնը մոռցուած է, դժոխքի ակնկալութիւն....»:

Հին Հայերու Կրօնքը

Շատ հին ժամանակ հայերը կռապաշտ էին, անոնք կը պաշտէին արեւը, լուսինը եւ աստղերը, որովհետեւ արեւը կը տաքցնէր, լուսինն ու աստղերը գիշերը ճամբորդները կը լուսաւորէին: Յետոյ պաշտեցին երկինքի մայրը, անունը դնելով Անահիտ: Հայերը շատ կը սիրէին այս աստուածուհին, զայն կը համարէին Հայաստանի մայրը, անոր համար շինած էին մեծ-մեծ մեհեաններ (հեթանոս եկեղեցի) եւ ամէն տարի փառաւոր տօներ կը կատարէին: Անահիտի հետ պաշտեցին Աստղիկ դիցուհին, որ առաւօտեան արուսեակին պատկերն էր, անոր պէս գեղեցիկ եւ մաքուր լոյսով:

Ուրիշ սիրելի աստուած մըն ալ ունէին, որ Վահագն կը կոչէին, ասիկա քաջերու պաշտպանն էր, չար սատանաները, վիշապները կը սպաննէր. Իրեն համար կ'ըսէին նաեւ, թէ ծիրանի կարմիր ծովերէն ծնած է:

Այս երեք աստուածներուն յիշատակը շատ մեծ հանդէսով կը տօնախմբէին:

Յունիսի վերջը, Վարդավառի տօնը կը կատարէին՝ եօթը օր, եօթը գիշեր. Իսկ օգոստոս 7ին՝ Նաւասարդի մեծ տօնը, երբ կը սկսէր Հայոց Նոր Տարին:

Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ երբ Հայաստան եկաւ եւ քրիստոնէութիւնը քարոզեց, հայերը ձգեցին այդ սուտ աստուածները եւ սկսան պաշտել ճշմարիտ Աստուածը:

ՀԱՅՈՑ ՉԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ

- ԱՆԱՀԻՏ.- Մայրութեան եւ պտղաբերութեան չաստուածուհի:
- ԱՍՏՂԻԿ.- Սիրոյ եւ գեղեցկութեան չաստուածուհի: Կոչուած է նաեւ «Ոսկեծղի», «Վարդամատն»:
- ԱՐԱՄԱԶԴ.- Հայոց հեթանոսական դիցարանի գերագոյն չաստուածը, ան չաստուածներու հայրն էր:
- ԾՈՎԻՆԱՐ.- Զուրի, ծովու, անձրեւի չաստուած: Կրած է նաեւ Նար անունը:
- ՄԻՀՐ.- Կենսատու լոյսի, մաքրութեան եւ բարութեան չաստուած:
- ՆԱՆԷ.- Արամազդի երկրորդ դուստրը, Անահիտի եւ Միհրի քոյրը, իմացութեան, ողջախոհութեան չաստուած:
- ՎԱՀԱԳՆ.- Ամպրոպի, ամպի չաստուած: Կոչուած է նաեւ Վիշապաքաղ:
- ՎԱՆԱՏՈՒՐ.- Հիւրընկալ, հայկական դիցարանի հիւրասիրութեան չաստուած:
- ՏԻՐ.- Գիրի, գրականութեան, գիտութեան չաստուած:

Ժանտախտը

Աշխարհի բոլոր անասունները վախի մեջ էին: Սարսափելի հիանդութիւն մը տարածուած էր իրենց մէջ. Հարիւրաւոր կենդանիներ կը մեռնէին ամէն օր: Այդ հիանդութեան անունն էր՝ ժանտախտ:

Կենդանիներու թագաւոր առիծը որոշեց ժողովի կանչել աշխարհի բոլոր անասունները, որպէսզի այս մեծ փորձանքէն ազատելու ձեւ մը գտնեն միասին:

Առիծը կ'ըսէ. «Սիրելի՛ բարեկամներ, Աստուած այս փորձանքը դրկեց մեր գլխուն, որովհետեւ մեզ պատժել ուզեց մեր գործածա յանցանքներուն համար: Պատմենք մեր մեղքերը: Տեսնենք թէ ո՛վ է ամենէն մեծ յանցաւորը: Պատժենք զայն, որպէսզի Աստուած ներէ մեզի»:

Առիծը կը շարունակէ. «Ես շատ մեծ մեղքեր գործած եմ: Օր մը անտառին մէջ կորսուած գառնուկ մը տեսայ: Անօթի էի, բզիկ-բզիկ ըրի, լափեցի: Ուրիշ շատ կենդանիներ ալ մեռցուցած եմ այս ձեւով»:

Աղուէսը կը պատասխանէ. «Բայց, տէր թագաւոր, քու այդ ըրածդ յանցանք չէ: Դուն իրաւունք ունէիր այդ կենդանիները ուտելու»:

Վագրը կ'ըսէ. «Ես ալ մեռցուցած եմ կենդանիներ, եթէ յանցաւոր եմ, ըսէ՛ք»:

Բոլոր կենդանիները միասին կ'ըսեն. «Օ՛, ո՛չ, ո՛չ բնաւ երբեք»:

Արջը կ'ըսէ. «Ես շատ անգամ յարձակած եմ մարդոց վրայ: Կարծեմ թէ մի քանի հատն ալ մեռցուցի: Եթէ յանձաւոր եմ, պատժեցէ՛ք զիս»:

Բոլոր կենդանիները միասնաբար կը պատասխանեն. «Օ՛, ի՞նչ կայ որ... ասոնք շատ բնական բաներ են»:

Այս անգամ էշը առաջ գալով կ'ըսէ. «Ես մարդ կամ անասուն չեմ մեռցուցած, բայց օր մը դաշտի մը քովէն անցած ատենս, վիզս երկարեցի, մի քանի թել խոտ փրցուցի եւ կերայ: Ճիշդ է որ ըրածս գողութիւն էր, բայց շատ անօթի էի, ի՞նչ ընեմ...»

Բոլորը միասին պոռացին. «Չըլլալիք բան... ծանր յանցանք... ի՞նչ իրաւունք ունէիր... գո՛ղ, աւազակ, ոճրագործ, անպիտան...»

Վագրը կ'ըսէ. «Հիմա հասկցայ, թէ ինչո՛ւ Աստուած մեզ պատժեց: Ահա գո՛ղ էշը, մեր գլխուն եկած փորձանքին բո՛ն պատճառը: Պէտք է էշը պատժուի, որպէսզի մենք ազատինք ժանտախտէն:

Առիծը կ'ըսէ. «Ուրեմն, ահա՛ վճիռը: Միակ յանցաւորը է՛շն է: Ան պէտք է մեռնի, որ մենք ազատինք ժանտախտէն:

Բոլոր կենդանիները կը յարձակին խեղճ էշին վրայ եւ կը քաշքշեն զայն:

Հետաքրքրական

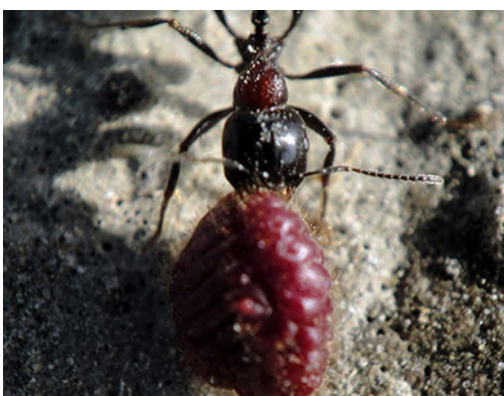
Կենդանիներէն ամենաերկարակեացը կրիան է, ան կրնայ ապրիլ մինչեւ 180 տարի:

Կէտերը կ'ապրին մինչեւ 80 տարի: Թութակները՝ մինչեւ 70 տարի:

Կան կենդանիներ, որոնք ընդամենը կ'ապրին մի քանի օր, նոյնիսկ մի քանի ժամ:

Օրինակ՝ Արարատեան որդան կարմիր միջատի արուն կ'ապրի մի քանի ժամ, իսկ էգը՝ մի քանի օր:

Գիտէ՞ս որ այս միջատը կը գտնուի միայն Հայաստանի մէջ, եւ մեր նախահայրերը անկէ կը ստանային «որդան կարմիր» կոչուող բնական ներկը:

Ո՛վ կ'ուզէ ըլլալ բազմագէտ

Թուանշաններուն փոխարէն տեղադրեցէք յարմար տառերը

(Ա=1) , (Բ=2) , (Գ=3) , (Դ=4) , (Ե=5) , (Զ=6) , (Է=7) , (Ը=8) , (Թ=9) , (Ժ=10) , (Ի=11) , (Լ=12) , (Խ=13) , (Ծ=14) , (Կ=15) , (Հ=16) , (Ձ=17) , (Ղ=18) , (Ճ=19) , (Մ=20) , (Յ=21) , (Ն=22) , (Շ=23) , (Ո=24) , (Չ=25) , (Պ=26) , (Ջ=27) , (Ռ=28) , (Ս=29) , (Վ=30) , (Տ=31) , (Ր=32) , (Ց=33) , (Ի=34) , (Փ=35) , (Ք=36) , (Օ=37) , (Ֆ=38) , (ՈԻ=39) , (ԻԻ=40):

24-30 16-1-21 10-24-18-24-30-39-32-4 36-24 20-11-1-15 35-9-15-39-9-40-22-8 36-24 16-1-34-1-36-1-15-1-22 39-10-11 20-7-27 7:

17-5-6-11 15-8-29-5-20 17-5-6-11 16-1-21-24-33 22-24-32-1-16-1-29 5-32-11-31-1-29-1-32-4-22-5-32 17-5-32 1-22-39-22-11-22 20-5-28-22-11-20 17-5-32 1-32-5-34-39-22 20-1-31-1-18 31-1-29-8 12-5-6-39 29-24-32-30-5-33-7-36 17-5-32 12-5-6-39-22 17-5-32 16-1-34-1-31-36-8 1-20-39-32 26-1-16-5-33-7-36:

Ի՞նչ եմ ես

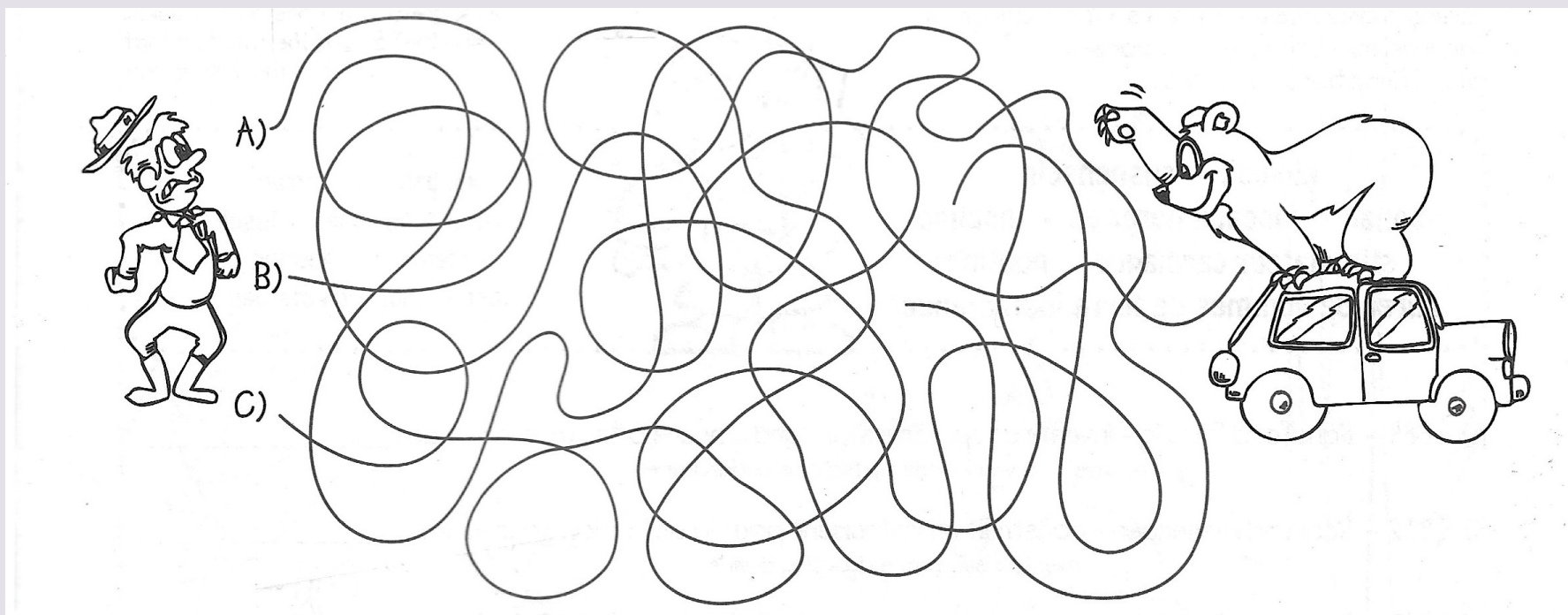
Հայաստանի ամենէն մեծ լիճն եմ:
4 գագաթ ունեցող լեռ մըն եմ:
Հայաստանի մայրաքաղաքն եմ:
Հեթանոսներու տաճար մըն եմ, որ կը գտնուիմ Հայաստանի մէջ:
Հայոց ցեղասպանութեան զոհերու յուշահամալիրն եմ:
Հայկական նուագարան մըն եմ:

Արագած
Ծիծեռնակաբերդ
Երեւան
Տուտուկ
Սեւան
Գառնի

Ո՛վ եմ ես

Ստեղծած եմ հայերէն գիրերը:
Աւարայրի ճակատամարտի սպարապետը եղած եմ:
Գրած եմ «Անունս Արամ Է» գիրքը:
13 տարի Խոր Վիրապին մէջ մնացած եմ:
Գեղեցիկ թագաւոր մը եղած եմ:
Գրած եմ հեքիաթներ ինչպէս՝ «Բարեկենդանը», «Շունն Ու Կատուն»...
Գրած եմ «Հայոց Պատմութիւնը»:

Գրիգոր Լուսաւորիչ
Յովհաննէս Թումանեան
Մովսէս Խորենացի
Ուիլիըմ Սարոյեան
Մեսրոպ Մաշտոց
Արա
Վարդան Մամիկոնեան

Մանկապատանեկան Զորիգոնը կը հովանաւորեն ՀՅԱԴՅ-ի
Գանատայի Շրջանային վարչութիւնը եւ Գանատայի շրջանի
իր 10 մասնաճիւղերը

Հեռաձայն (514) 332-3757
Հեռապատճէն (514) 332-4870
Email: sylva@horizonweekly.ca

Թիւր պատրաստեց՝
Սալի Էլէճեան